

УЗАГАЛЬНЕННЯ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 65.011.3(045)

Суботовський С.О., студент 4 курсу
Факультету економіки і права,
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В умовах невизначеності економіки, діяльність кожного підприємства завжди пов'язана із ризиком та можливими втратами. У цьому разі виникає потреба в певному механізмі, що дозволив би найраціональнішим способом врахувати ризик та мінімізувати втрати. Таким механізмом є система ризик-менеджменту на підприємстві.

Питанням побудови ефективної системи ризик-менеджменту як інструменту управління ризиком на підприємстві присвячено труди таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: В.В. Вітлінський, В.М. Гранатуров, О.Л. Устенко, О.І. Ястремська, А.Д. Штефанич, А.П. Альгін, Г.Б. Клейнер, І.Т. Балабанов, Є.А. Уткін, С.М. Ілляшенко, В.В. Черкасов, Г.В. Чернова, В.В. Глущенко, М.В. Хохлов, В.А. Москвін, О.С. Шапкін, А. Мур, К. Хларден та інші. Загальновідомо, що підприємництво і ризик – поняття невіддільні, а відповідна доля ризику є необхідною умовою отримання прибутку. Більше того, чим вищий рівень ризику, тим більша величина можливого доходу. Тому, метою даної роботи є узагальнення існуючих підходів управління ризиками на підприємстві.

Ризик – це економічна категорія, що відображає характерні особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно наявних невизначеності і конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обмежені можливими загрозами і невикористаними можливостями [1].

Узагальнення літературних джерел, присвячених дослідженню ризиків, показує, що більшість авторів пов'язують ризик лише з можливими збитками для підприємства, та як наслідок такої точки зору, управління ризиками має бути направлено на зменшення можливості настання таких збитків. Так, згідно досліджень Хохлова М.В. управління

ризиком – багатоетапний процес, мета якого зменшити чи компенсувати збитки для об'єкта при настанні несприятливих подій [3]. Для О.Л. Устенко управління ризиком - процес впливу на суб'єкт господарювання, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, їх обґрунтоване прийняття та зведення ступеня їх впливу до мінімальних меж, а також розробка стратегії поведінки даного суб'єкта в разі реалізації конкретних видів ризику [4]. Наведене визначення охоплює широкий спектр управлінських дій з ризик-менеджменту. З точки зору В.М. Гранатурова, управління ризиком можна охарактеризувати як сукупність методів, прийомів, заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикованих подій і вживати заходів щодо виключення або зниження негативних наслідків їх настання [5, с. 7]. Штефанич Д.А. вважає управління підприємницьким ризиком як сукупність дій економічного, організаційного і технічного характеру, спрямованих на встановлення видів, факторів, джерел ризику, оцінку величини, розробку і реалізацію заходів щодо зменшення його рівня та запобігання можливих втрат [6]. Але існують також дослідження, які передбачають існування альтернативного варіанта, та розглядають ризик як можливість помилки або успіху того чи іншого вибору в ситуації з декількома альтернативами [7].

Отже, виходячи з викладеного, можна сказати, що сучасний ризик - менеджмент – це така система управління ризиками на підприємстві, комплекс різних методів та способів якої має бути направлений виявлення та усунення перешкод при досягненні основних цілей організації.

В межах ризик-менеджменту розв'язуються три основні завдання: профілактика виникнення ризиків; мінімізація збитків, заподіяних ризиками; максимізація додаткового прибутку, який отримує підприємство в результаті управління ризиками. Таким чином, головною метою управління ризиками на підприємстві є зменшення можливих втрат від настання ризикових подій.

Основними завданнями ризик-менеджменту як економічної категорії є: виявлення природи управлінської праці в області ризикології;

встановлення причинно-наслідкових зв'язків в управлінських процесах; виявлення умов, за яких спільна праця виявляється найефективнішою.

Ризик-менеджмент базується на таких основних принципах: принцип масштабності (максимізації); принцип мінімізації; принцип адекватної реакції; принцип розумного прийняття [4].

Ризик-менеджмент виконує певні функції. Розрізняють функції ризик-менеджменту двох типів: функції об'єкту управління; функції суб'єкту управління. До функцій об'єкту управління в ризик-менеджменті відноситься організація дозволу ризику; ризикових вкладень капіталу; роботи зі зниження величини ризику; процесу страхування ризику; економічних стосунків і зв'язків між суб'єктами господарського процесу. До функцій суб'єкту управління в ризик-менеджменті відносяться: прогнозування; організація; регулювання; координація; стимулювання; контроль.

На підставі детального аналізу наукових досліджень пропонуємо характеризувати ризик-менеджмент як ряд послідовних управлінських дій з наступними основними етапами реалізації: діагностика проблем, пов'язаних з ризиковими подіями; визначення можливих ризиків та їх аналіз; вибір оптимального методу впливу за умов проведення порівняльного аналізу ефективності кожного з методів; розробка та ухвалення управлінського рішення щодо безпосереднього впливу на ризик. Останнім етапом звичайно має бути контроль і коригування результатів процесу управління.

Ефективність системи ризик-менеджменту на підприємстві визначається перш за все вірним вибором заходів щодо попередження та мінімізації ризиків. Світова практика вже має достатню кількість різноманітних напрямів та способів попередження та зниження ризиків. Використовуючи різні критерії, їх можливо комбінувати в різних поєднаннях. До основних ефективних напрямків регулювання ступеня ризику належать: уникнення, збереження, зменшення та передача ризику. Слід зазначити, що ці методи не виключають один одного та можуть бути використані одночасно.

Як свідчить зарубіжна практика, існують такі основні підходи при створенні підрозділу, на який покладається функції управління ризиками на підприємстві. Перший підхід має назву «активний ризик-менеджмент», сутність якого полягає в створенні такого підрозділу, який виконує всі функції управління ризиками на підприємстві. Кількість працівників такого підрозділу залежить від розмірів самого підприємства та масштабів його діяльності. Так, на невеликому підприємстві, він може бути представленим навіть одним ризик-менеджером. Але слід підкреслити незалежність дій такого працівника. Згідно іншого підходу – «пасивного ризик-менеджменту» – підприємство функції управління ризиками покладає на зовнішніх консультантів, які займаються ідентифікацією та аналізом ризиків, підбором методів управління ризиками та контролем за їх ефективністю. Але при цьому всі рішення приймаються керівництвом компанії.

Наступний підхід до організації ризик-менеджменту пропонує зведення управління ризиками до їх страхування. Таким чином, управління ризиками в даному випадку полягає в їх оцінці та своєчасній передачі на зовнішнє фінансування в страхові компанії. Таке розуміння ризик-менеджменту дуже розповсюджено, хоча даний підхід є, як правило, найбільш витратним з трьох перерахованих.

За висновками експертів міжнародних рейтингових агентств, на сьогодні існують три головні елементи підвищення ефективності процесу управління ризиками: раціональне використання інформації про ризики, систематизація ризик-менеджменту, централізація зазначеного процесу [8, с. 190].

За складних економічних умов стає очевидним, ефективне управління ризиками на підприємстві можливе за умови реалізації спільних зусиль усіма підрозділами підприємства та застосування усього комплексу методів ризик-менеджменту. Таким чином, ризик-менеджмент можна визначити як процес управління підприємством в цілому з урахуванням результатів виявлення, оцінки та аналізу ризиків. Впровадження в діяльність підприємства системи ризик-менеджмент дозволяє забезпечувати стабільність його розвитку, підвищувати

обґрунтованість прийняття рішень в ризиковій ситуації, покращення фінансового стану за рахунок здійснення всіх видів діяльності в контрольованих умовах. Напрямок подальших досліджень може бути формування системи стратегічного ризик-менеджменту на підприємстві.

Література

1. Багмет К.В. Функціональна підсистема у структурі ризик-менеджменту організації / ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». – 2010.

2. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2015. – 192 с

3. Хохлов Н.В. Управление риском: учеб. пособ. для вузов / Н. В. Хохлов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 239 с.

4. Устенко О.Л. Теория экономического риска : монографія / О. Л. Устенко. – К. МАУП, 2013. – 164 с.

5. Гранатуров В.М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки : монографія / В. М. Гранатуров, І.В. Литовченко, С. К. Харічков ; за наук. ред. В. М. Гранатурова. – Одеса : Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2013. – 164 с.

6. Управління підприємницьким ризиком / [за заг. ред. д.е.н. Д. А. Штефанича]. – Тернопіль: «Економічна думка», 2014. – 224 с.

7. Рудашевский В.Д. Риск, конфликт и неопределенность в процессе принятия решений и их моделирование. – М.: Экономика, 2014. — 254с.

8. Кльоба В.Л. Вдосконалення ризик менеджменту комерційного банку / Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 19.3. – С. 187–196.

Науковий керівник
К.е.н., доцент

І.В.Мілько

Опубліковано в авторській редакції